

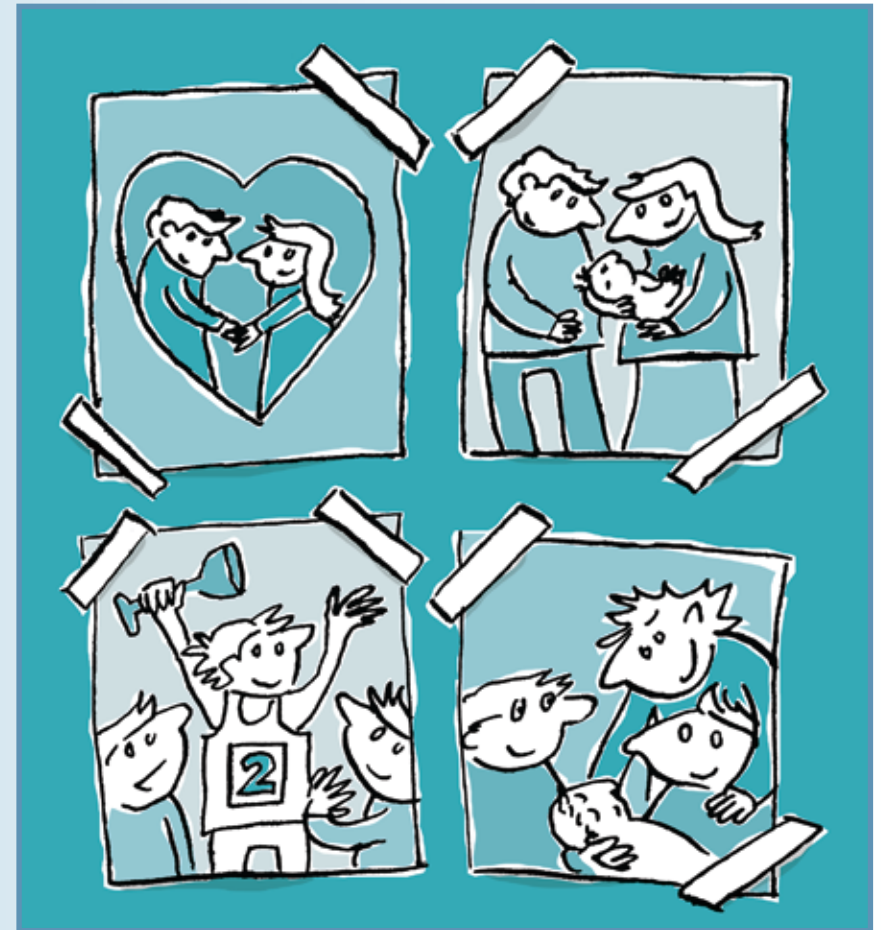
A CSALÁDI ÉLET CIKLUSAI

A CSALÁD MINT ÁLLANDÓSÁG ÉS VÁLTOZÁS

A modul szerzője:
Simon Gabriella

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

12. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja – fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök – mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I. a) Milyen a mi családjunk, a családi életciklusok szerint?					
A	A tanár megadja azokat a szempontokat, amelyek alapján a tanulók csoportokat alakítanak az osztályban. A csoportok összetétele a szempontok szerint változhat. 15 perc	Egymás megismerése Bizalom Visszajelzés	Csoportmunka		P1 (Szociometrikus csoportalakítás)
B	A tanár megkéri a tanulókat, rajzolják le a családfájukat. 15 perc	Egymás megismerése Bizalom Visszajelzés	Csoportmunka		P2 (Csoportalakítás családfa rajzzal)
I. b) Tapasztalatok, élmények kicserélése csoportban					
A	A tanár megkéri a tanulókat, maradjanak csoportjaikban, és osszák meg egymással élethelyzetük sajátosságait, tapasztalataikat. 10 perc	Empátia Bizalom erősítése Érzelmek tudatosítása	Csoportmunka – beszélgetés		P3 (A beszélgetést felvezető kérdések)
I. c) Élethelyzetek megosztása az osztállyal					
A	A közös jellemzőket, ha szükséges, egy választott jegyző írja le. A csoport beszélgetéséről egy választott szószóló számoljon be az osztálynak. 10 perc	Együttműködés csoportban	Frontális osztálymunka – beszélgetés	Papírlapok, írószközök	

Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja – fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök – mellékletek		
			Diák	Pedagógus	
II. Új tartalom feldolgozása					
II. a) Csoportok alakítása, a családi életciklusok áttekintése					
A	A tanár egyszerű számozással hat csoportot alakít. A tanulók csomagolópapírt és írószereket vesznek magukhoz, majd kényelmesen elhelyezkednek egy-egy asztal körül vagy a földön ülve. A tanár találmra egy-egy borítékot ad a csoportoknak. A borítékokba előzetesen a csoportok témáit helyezte el. Megkéri a tanulókat, ötletrohammal jegyezzenek fel annyi jellemzőt a borítékban kapott élethelyzetre, amennyi eszükbe jut. A válaszaikat egy csomagolópapíron rögzítsék. 25 perc	Csoportmunka – ötletroham		D1 (Borítékok idézetekkel: I–VI.) Csomagolópapír, filctollak	P4 (A csoportalakítás és kérdések a csoportokhoz) P5 (Borítékok idézetekkel: I–VI.)
II. b) Tematikus feldolgozás					
A	A tanár megkéri a tanulókat, dolgozzanak plakátjukon tovább a megadott szempontok szerint. A csoport által választott jegyző jegyzetel. 25 perc	Fogalomértelmezés Mások szempontjainak figyelembevétele Együttműködés	Csoportmunka – ötletroham Vita		P6 (Szempontok a feldolgozáshoz) Ragasztógyurma
II. c) A plakátok tartalmának megosztása a csoporttal					
A	A csoportok az elkészült plakátokat kifüggesztik a falra, és egy csoportonként választott szószóló beszámol a munka eredményéről. A beszámoló az I–VI. témák sorrendjében történik. 25 perc	Szóbeli kifejezőkészség	Egyéni munka		

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja – fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök – mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A csoportok tagjai A, B, C, D, E, F jeleket kapnak, összeülnek az azonos betűjelű tanulók, és asztalról asztalhoz vándorolva dolgoznak. 25 perc	Szóbeli kifejezőkészség, együttműködés	Csoportmunka – Fordított szakértői mozaik		
C	A csoportok borítékban témájuknak megfelelő idézetet kapnak, megvitatják azt, és a szószóló úgy számol be plakátjukról, hogy az idézet elfogadott részeit beépíti eredményeikbe, a vitatott részekkel csoportja nevében ellenvéleményt is megfogalmazhat.	Együttműködés Tolerancia	Csoportmunka – Vita		P5 (Borítékok idézetekkel: I–VI.)
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III. a) Levél családomnak					
A	A kialakult csoportok 2-3 perces levelet fogalmaznak meg az adott család egy tagjának nevében, abból a nézőpontból, amelyik családi életszakasszal a mai alkalommal foglalkoztak. Egy választott jegyző jegyzetel, egy választott szószóló felolvassa a levelet. 15 perc	Empátiakészség Önismeret Életútépítés	Csoportmunka Egyéni munka		
B	A kialakult csoportok egy tagja 2-3 perces interjút készít a csoport egy másik tagjával, aki a csoport által kidolgozott téma szerint magára ölti egy kulcsszereplő tulajdonságait. 15 perc	Empátiakészség Önismeret Életútépítés	Páros munka		

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja – fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök – melléletek	
				Diák	Pedagógus
C	A kialakult csoportok egy tagja 2-3 perces interjút készít egy önként jelentkező taggal, aki a csoport által kidolgozott téma „szakértője”. 15 perc	Empátiakészség Önismeret Életútépítés	Páros munka		

TANÁRI MELLÉKLETEK

P1 A CSOPORTALAKÍTÁS MÓDJA (SZOCIOMETRIKUS KÉPPSEL)

A tanár megkéri a tanulókat, alkossanak csoportokat a családjaikban megjelenő életciklusok szerint. A lehetséges szempontokat egymás után, kis időt hagyva mondja el, akkor, amikor már egy-egy csoport kialakult. Egy tanuló több csoportba is beállhat, zárásként megkérjük őket, hogy ki-ki abba a csoportba álljon be, amelyik a jelenlegi élethelyzetében számára a legfontosabb, legjellemzőbb.

A csoportalakításhoz különböző családi életeseményeket és életciklusokat választunk ki, elhangzó instrukciók például:

„Alkossanak azok csoportot, akinek a családjában nagyobb testvér van, aki esetleg külön költözik, vagy külön él már”.

„Alkossanak azok csoportot, ahol a nagyobb testvér, vagy közeli rokon házasodik.”

„Alkossanak azok a tanulók csoportot, akik családjában kistestvér született”.

„Alkossanak azok csoportot, akiknél több kamasz gyerek van a családban.”

„Alkossanak azok a tanulók csoportot, akik valamilyen oknál fogva már családjuktól külön élnek.”

„Alkossanak azok csoportot, ahol egyik szülő már nyugdíjas, vagy idős családtagjuk él velük”.

Kérhetünk ötletet a gyerekektől is, ők milyen szempontból szeretnék még megmutatni a családi eseményeket.

P2 CSOPORTALAKÍTÁS RAJZZAL

A tanulók lerajzolják családjukat, mint egy közös törzsről induló fát. A legkisebb családtagok legyenek a levelek. A tanár megkéri a tanulókat, hogy tartsák maguk elé rajzukat, családfájukat, és egymás között vándorolva, beszélgetve alkossanak csoportokat, aszerint, kinek van a családjában csecsemő, kamasz, házasodó testvér, önállósuló fiatal felnőtt, nyugdíjas szülő.

Mindenki abban a csoportban maradjon, amelyik a jelenlegi élethelyzetében számára a legfontosabb, legjellemzőbb.

P3 A BESZÉLGETÉST FELVEZETŐ KÉRDÉSEK

A lehetséges szempontok a következők:

„Miért maradtatok ebben a csoportban?”

„Milyen konkrét élethelyzetet jelent ez számotokra?”

„Milyen érzelmeket kelt ez a helyzet bennetek?”

„Milyen azonosságokat és különbözőségeket fogalmaztatok meg az egyes csoportokban?”

P4 A CSOPORTALAKÍTÁS LEÍRÁSA

A tanár egytől hatig számol, mindegyik számnál egy tanulóra mutat. Addig számol, amíg az egész osztály egy számot nem kap. Az azonos számú tanulók egy csoportban rendeződnek.

Számok helyett választhatunk szimbolikus csoport elnevezéseket, pl. családtagok nevét: apa, anya, testvér, unokatestvér, nagynéni, nagybácsi.

A tanár a szempontokat csomagolópapíron előzetesen rögzítse, és jól láthatóan függesse ki.

Lehetséges szempontok:

„Kik lehetnek ennek a családnak a tagjai?”

„Milyen szerepeket tölthetnek be az egyes családtagok, mi lehet a család életében?”

„Ki lehet a »főszereplő« ebben a helyzetben?”

„Mik ennek a szerepnek a jellemzői?”

„Milyen előzménye lehet ennek az időszaknak, milyen élethelyzet követheti ezt a családban?”

P5 BORÍTÉKOK IDÉZETEKEL FELDOLGOZÁSRA I–VI.

Az idézetek forrása: www.weborvos.hu

2004. 11. 25.

Oláh Rita: *Mindennapi feszültségeink, avagy: lehet-e stressz nélkül élni?*

11–13. oldal

I. Boríték: A fiatal felnőtt leválása a szülőkről

„A családi életciklusok közül az első a szülőkről való leválás, akár elköltözik valaki otthonról, akár nem. Ebben a periódusban válik egy fiatal ember önállóvá, függetlenné, képessé a felelősségvállalásra, alkalmazkodásra. Egy szellemes definíció szerint »akkor válik valaki felnőtté, ha elfogad valamit igaznak, akkor is, ha azt a szülei mondták«. Azaz: már nincs szüksége lázadásra, nem kell percenként demonstrálnia, hogy függetlenül gondolkodik, saját értékrendje van, és önálló életvitelre képes.”

II. Boríték: Házasságkötés

„Gyakori tapasztalat, hogy a boldog, szerelmes együttjárást követően az együttélés kezdeti nehézségei a kétségbeesésbe képesek sodorni a fiatalokat. A közös élet során számos egymásba fonódó gyakorlati és érzelmi kérdés merül fel, például, hogy miként alakul a munkamegosztás (ki végzi el a házimunkát, ha mindketten dolgoznak?); hogyan kell bánni a pénzzel; nem használja-e ezt fel valamelyikük a házastárs fölötti hatalom vagy ellenőrzés eszközeként. Milyen egy jó feleség, milyen egy jó férj – ki mit vár el a másiktól? Mennyire reálisak az elvárások? ...El tudják-e fogadni a különbözőségeket, megtartható-e valamelyest a függetlenség is? ...”

III. Boríték: Az (első) gyermek érkezése

„A fiatal pár hazaérkezik a kórházból, a baba belekerül a gyönyörű, új kiságyba, a szülők büszkén összemosolyognak. Mindenki gratulál. Egy hét múlva a lakásban eluralkodik a káosz. Az ifjú anya fáradt, a munkából hazatérő apát vacsora helyett karikás szemű felesége és a gyerekfürdetés feladata várja. A szülőszerepet még csak tanuló fiatalokat ellepik a csecsemő táplálása és ellátása körüli teendők. Az

anya szimbiózisban él a gyerekekkel, az apa a legjobb akarattal is mellőzve érezheti magát, ráadásul ezt sokszor még önmagának is szégyelli bevallani. A gyermek fenekestül forgatja fel a közös életet, és bármilyen örömteli is az érkezése, természetes életkrízist okoz.”

IV. Boríték: Kamasz a családban

„Spock találó megfogalmazása szerint »azért serdülnek tizenéves korban a gyerekeink, hogy legyen időnk megszeretni őket«. A kamasz érzelmeiben szélsőséges, egyszer szerető, függő gyermek, máskor lázadó, független felnőtt. Törekszik a leválásra, az autonómiára, máskor érezhető a visszahúzódás vágya a korábbi évek védettségre és biztonságába. Esetenként dől belőle a megvetés és kritika, amitől időnként a legjobb szülők is legyőzve érzik magukat. A legfontosabb, hogy a konfliktusok ellenére a serdülő mindig érezze a biztonságos hátszögöt, ahová hazamehet, ha szüksége van rá, bármennyire függetlennek érzi is magát.

...Mindeközben a szülők gyakran a negyvenes éveikben »az emberélet útjának felén« az életközép táján keletkező átmenettel birkóznak. Egyfajta számadás időszaka ez a számukra. Mi az, amit fel tudok mutatni, hová jutottam, mit sikerült megvalósítani az álmaimból, mi az, ami kimaradt.”

V. Boríték: „Üres fészek”: kirepülnek a gyerekek

„A szülők újra kettesben ülnek az asztalnál. Újra szemügyre veszik egymást, és nem mindig tetszik, amit látnak. A gyerekek kirepülésével a szülők valamelyest visszanyerik a szabadságukat, újra több idejük van közös programokra, mégis gyakori a magányosság érzése, a távolság nő... Mivel az otthonteremtés, a gyerekekkel kapcsolatos teendők többnyire női feladatok, ez az időszak gyakran az anyákat viseli meg jobban. A férfiak, sok esetben úgy, mit addig, napjaikat továbbra is az otthonukon kívül, például munkájukba feledkezve töltik.”

VI. Boríték: Nyugdíjaztatás, idősgondozás

„A munkából való kikerülés – bár sokan nagyon várják – nem mindig hozza meg a várt felszabadultságot. Sok férfi nem tud mit kezdeni a hirtelen rászabadult rengeteg szabadidővel, de gyakran a nőknek is nehéz megszokni, hogy a korábban távol levő férjük állandóan jelen van. A nyugdíjazás sokszor nemcsak a jövedelmet, hanem az önértékelést is csökkenti, különösen, ha ez fizikai leromlással is társul. Az egyensúly újratevésében nagy a jelentősége a korábbi szabadidős tevékenységek felelevenítésének, amelyekre a munka mellett nem jutott idő. ...A nagyszülői szerep – amennyiben önként vállalt feladat – sokszor igen kellemes kárpótlás... A nagyszülő luxusa: úgy szeretni az unokát, hogy a felelősség nem őt terheli.”

P6 SZEMPONTOK A FELDOLGOZÁSHOZ

1. Hogyan alakulnak át a konkrét helyzetben a családi *szeretetkapcsolatok*?

Melyek a változás jó oldalai?

Milyen konfliktusok származhatnak ebből?

Milyen megoldásokat javasolnátok?

2. Hogyan alakul át a családban a *munkamegosztás*?

Melyek a változás jó oldalai?

Milyen konfliktusok származhatnak ebből?

Milyen megoldásokat javasolnátok?

3. Hogyan alakul át, változik meg ebben az élethelyzetben a család *gazdasági helyzete*?

Melyek a változás jó oldalai?

Milyen konfliktusokat eredményezhet ez?

Milyen megoldásokat javasolnátok?

4. Hogyan alakul át az *utódok gondozása* ebben az élethelyzetben?

Melyek a változás jó oldalai?

Milyen konfliktusok származhatnak ebből?

Milyen megoldásokat javasolnátok?

5. Milyen *irodalmi vagy filmművészeti* alkotást ismertek, amelyek az adott életciklus problémáival foglalkozik?

Ajánljatok csoport és osztálytársaitoknak olvasmány- és filmélményeket, amelyek családtörténeteket, konfliktusokat dolgoznak fel!
(Kezdeményezzünk beszélgetést szükség esetén az élményekről!)

